

PUBLICAȚIILE MUZEULUI DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Patrimoniul Muzeului, atât prin valoarea lui istorică și artistică, cât și prin interesul primordial documentar, a suscitat — încă din momentul înființării și mai ales cu prilejul festivităților de inaugurare — atenția unei largi opinii publice din țară și de peste hotare, afluența de vizitatori fiind o temeinică dovadă a dragostei și atașamentului acestora pentru trecutul poporului român. Numeroși vizitatori își manifestă dorința de a avea reproduceri artistice ale unor exponate vizionate sau variate tipărituri cu imagini ale celor mai reprezentative obiecte muzeale.

Venind în întâmpinarea dorinței vizitatorilor și totodată pentru a populariza și difuza cunoștințele despre prețioasele valori muzeale, s-au imprimat: *cărți postale* (color și alb-negru), oglindind unele obiecte de înaltă semnificație; pliantul *Ghid*, în care se află planul sălilor expoziționale și circuitul vizitării lor; pliantul *Columna lui Traian*, cuprinzând scene de pe acest monument-act al nașterii poporului român.

Apoi s-a inițiat editarea de lucrări mai simple: microalbume, broșuri, plachete etc. Microalbumul *Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România* (32 p.), pe a cărei copertă este reprodușă monumentală fațadă a clădirii, prezintă cele 8 secții muzeale într-un comentariu succint, însoțit de 53 fotografii, reflectând momente istorice și aspecte expoziționale importante din unele săli.

Având 18 fotografii imprimate în policromie și o schiță a sălii cu vitrinele în care se află expuse inestimabile obiecte artistice lucrute de-a lungul mileniilor din metale și pietre prețioase, microalbumul *Tezaurul istoric* (16 p.) este editat în l. română, cât și în limbile franceză, engleză, germană, rusă, spaniolă — pentru a fi util și vizitatorilor de peste hotare.

Placheta-microalbum *Istorie medie* (12 p.), al cărei succint expozeu istoric reliefează evenimentele cardinale ale istoriei noastre feudale oglindită în sălile secției respective, conține 18 fotografii, din care 6 sînt policromii.

Volumul *Ghid istoric* (140 p.) — editat și în limbile franceză, engleză, rusă, spaniolă, germană — conține o expunere științifică rezumativă (avînd ca bază documentară exponatele etalate în cele peste 50 de săli) a formării, dezvoltării și evoluției societății de pe teritoriul României, începînd din zorii apariției omului și pînă în epoca actuală. Expozeul istoric este ilustrat prin cele 107 fotografii, în

care sînt reproduse cele mai reprezentative și valoroase obiecte, panouri sau aspecte din unele săli.

Cu prilejul organizării manifestărilor cultural-educative și aniversative, a expozițiilor jubiliare, simpoziunilor și sesiunii științifice — care sînt menționate în articolul precedent — Muzeul nostru a editat pentru fiecare în parte invitații cu programul adecvat, afișete tematice ș.a.

Cu prilejul festivităților anului revoluționar 1848, s-a editat placheta-album *Revoluția de la 1848 în țările române* (16 p.), avînd 37 fotografii și două policromii, în care sînt ilustrate cele mai semnificative momente și personalități ale acestui eveniment din istoria noastră națională.

De asemenea, aniversarea tricentenarului nașterii a prilejuit tipărirea micro-albumului *Dimitrie Cantemir 1673—1973*, care cuprinde o scurtă retrospectivă atît asupra vieții politice, cît și a activității științifice desfășurată de marele patriot român, care prin renumele său de umanist și savant constituie o mîndrie a țării noastre.

În lucrările editate de Muzeul nostru, comentariul istoric este sprijinit pe materialul expus în sălile expoziționale și pe care vizitatorul are prilejul să-l admire.

AL. D. VASILE

BUCUREȘTI. MATERIALE DE ISTORIE ȘI MUZEOGRAFIE,
Muzeul de Istorie a Municipiului București
IX, 1972, 454 p. + 1 pl.

Muzeul de Istorie a Municipiului București a sărbătorit, într-un cadru festiv, împlinirea unei jumătăți de veac de activitate. Momentul a fost evocat în cadrul unei adunări jubiliare urmată de sesiunea științifică ce s-a bucurat de prezența unui însemnat număr de cadre din învățământul superior, cercetători din București, Cluj, Iași, Timișoara, conducători ai diferitelor muzee din țară, precum și reprezentanți ai unor instituții de stat cultural-științifice.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de Amza Săceanu, președinte al Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Municipiului București. A urmat cuvîntul de salut adresat de : Ion Borca, vicepreședinte al Consiliului Popular al Municipiului București ; prof. dr. Ștefan Ștefănescu, directorul Institutului de istorie „Nicolae Iorga”, președintele Secției de istorie și arheologie al Academiei de Științe Sociale și Politice ; prof. Iulian Antonescu, director al Direcției muzeu din Consiliul Culturii și Educației Socialiste ; dr. Florian Georgescu, director al Muzeului de Istorie al Republicii Socialiste România ; acad. prof. dr. Constantin Daicoviciu, directorul Muzeului de istorie al Transilvaniei. Petre Dache, directorul Muzeului de istorie a Capitalei, în cuvîntul său *Cinci decenii de activitate a Muzeului de Istorie a Municipiului București*, expune retrospectiv bogata activitate desfășurată de muzeu și arată că întregul colectiv de muncă este hotărît să răspundă „cu competență, pasiune și devotament nobilelor îndatoriri ce ștau în fața noastră”.

Volumul IX — *București. Materiale de istorie și muzeografie*, care face obiectul prezentării de față, cuprinde lucrările acestei sesiuni științifice jubiliare.

Dinu Rosetti, în comunicarea *Importanța cercetărilor arheologice bucureștene din perioada 1923—1948*, arată că rezultatele valoroaselor sale studii au fost publicate în reviste de specialitate din Capitală și din străinătate.

Eugen Comșa aduce contribuții noi în legătură cu cunoașterea plasticii culturii Dudești în comunicarea *Figurile antropomorfe descoperite la Dudești*.

Mioara Turcu, în *Vestigii getice cercetate în București*, evidențiază cultura daco-getică din sec. III—I î.e.n. pe teritoriul actual al Capitalei, unde au fost descoperite peste 20 centre getice, plasate de preferință pe malurile râurilor Sabar, Dimbovița și Colentina.

Victor Teodorescu, în comunicarea *Centre meșteșugărești din sec. V—VI—VII e.n. în București*, arată că prin descoperiri arheologice de la Tei (piesă — model pentru fibulă), Dămăroaia (cuptor de olar), Piața de flori, Casa Armatei, Militari, Străulești, Măicănești, Străulești-Lunca, Soldat Ghivan Nicolae, este atestată existența unor centre meșteșugărești pe teritoriul Bucureștiului.

Panaît I. Panaît, în *Dezvoltarea cercetărilor arheologice medievale la București în anii 1953—1971*, menționează strînsa legătură dintre descoperirile arheologice și începuturile Bucureștiului (fortărețe datînd din a doua jumătate a sec. al XIV-lea ; amplasarea satului Măicănești pe Colentina din vremea lui Mircea cel Bătrîn) ; se reliefează importanța descoperirilor făcute la Curtea Veche.

Ștefan Olteanu, în comunicarea *Vechi preocupări de reducere a minerelului de fier pe teritoriul orașului București*, arată că descoperirile arheologice de la Bragadiru, Cățelu Nou (sec. III—I î.e.n.), Străulești, Ciurelu (sec. VI—VII e.n.), Piața de flori, Alba, Mogoșoaia — Buftea (sec. X—XIII e.n.) demonstrează o bogată activitate de extracție, reducere și prelucrare a minerelului de fier.

Constantin Șerban, în *Rolul Bucureștilor în formarea culturii orașenești în evul mediu*, pe baza unui bogat material de arhivă și publicat, ilustrează existența unei culturi proprii a orașelor din Țara Românească, pe prim plan situându-se, începând din sec. al XVII-lea de când devine capitală, Bucureștiul, unde se concentrează valori culturale de mare importanță: se relevă că începând cu jumătatea sec. al XIX-lea, Bucureștiul se impune hotărâtor în crearea culturii naționale române.

Ludovic Demeny, în lucrarea *București centrul de tiparniță în sec. al XVI-lea*, reliefează rolul ieromonarhului Lavrentie și al ucenicului său, care au desfășurat o bogată activitate tipografică, tipărind la sfârșitul sec. al XVI-lea, la mănăstirea Plumbuita, *Tetraevanghelul slavon și Psaltirea slavonă*.

Nicolae Vătămănau, în *Studiul medicinei la Academia Domnească de la Sf. Sava*, arată că începând probabil de la 1707 la Academia Sf. Sava din București s-a predat un curs de medicină teoretică.

Ioana Cristache Panait, în *Tipăritura bucureșteană din al XVIII-lea veac în satele transilvănene*, argumentează legătura, prin intermediul tipăriturilor, între București și satele transilvănene, menționându-se că numeroase cărți tipărite în Capitală au ajuns pînă în localități foarte izolate din Transilvania, cum ar fi de pildă: Trestia (Hunedoara), Someșul Rece (Cluj), Poieni (Alba) etc.

Aristide Ștefănescu, în *Locul mănăstirii Chiajna în arhitectura celei de-a doua jumătăți a sec. al XVIII-lea din Cîmpia Română*, arată că mănăstirea Chiajna este o construcție originală, reprezentînd din punct de vedere arhitectural o realizare deosebită prin imbinarea elementelor neoclasiche timpurii cu elemente tradiționale românești din perioada postbrîncoveniană.

Maria Stan, în *Tineri bucureșteni plecați la studii în străinătate în sec. al XIX-lea*, arată că pentru constituirea unui valoros corp de cadre didactice au fost acordate burse de către stat unor tineri, pentru a studia în străinătate.

Ion Ionașcu, în *Bucureștii și studenții transilvăneni în străinătate*, arată că prin înființarea de către studenții transilvăneni, ce studiau în București, a societății „Transilvania“ la 23 iunie 1867 (președinte a fost ales istoricul și juristul A. Papiu-Ilarian) se asigură burse necesare studiului în țări occidentale a unor merituoși tineri transilvăneni.

Margareta Savin în Cristina Dinu, în *Xavier Villacrosse, arhitect al Bucureștilor (1837—1855)*, ilustrează activitatea acestui arhitect, care în prima jumătate a sec. al XIX-lea, a contribuit la modernizarea Capitalei.

Radu Ștefan Ciobanu, în comunicarea *Orașul București în politica balcanică a lui Șerban Cantacuzino*, evidențiază rolul Bucureștiului, care, datorită lui Șerban Cantacuzino, devine centrul politic și cultural al popoarelor balcanice care luptau contra stăpînirii otomane.

Dan Berindei reliefează rolul major al Bucureștiului în timpul mișcării revoluționare de la 1821, cînd a fost principalul teatru de desfășurare a evenimentului, în comunicarea *Mișcarea revoluționară din 1821 la București*.

La sesiune au mai fost prezentate comunicări ce au stîrnit interesul celor prezenți. Așa de exemplu Aurelian Sacedoșeanu, în *Etnografia bucureșteană în sec. al XVIII-lea*, îndeamnă la cercetarea unui important material documentar: pomelnicele aflate în biserici bucureștene, care conțin informații interesante. Liviu Ștefănescu, în *Orașul București în perioada de trecere de la feudalism la capitalism*, prezintă aspecte în legătură cu dezvoltarea Capitalei între 1750—1850. Vasile Novac, în comunicarea *Goleștii în istoria Bucureștilor*, face un scurt istoric al familiei Goleșcu, documentată istoric încă din sec. al XV-lea, evidențînd rolul deosebit pe care membrii acestei familii l-au jucat în viața Capitalei în momente importante.

Maria Humnic-Teclean, în *Bucureștii și Iașii în lupta pentru Unire*, evidențiază noi aspecte ale luptei pentru Unire, ale patriotismului unioniștilor, prezentând date noi în legătură cu alegerea domnitorului Al. I. Cuza și cu mutarea capitalei la București.

Aurelia Bunea, în *Rolul politic al Bucureștilor în lupta pentru desăvârșirea statului unitar român (1891—1895)*, prezintă date în legătură cu ajutorul acordat de orașul București studenților transilvăneni inemorandiști și întregii lupte naționale pentru desăvârșirea unității de stat.

Nicolae Ciachir, în *București — important centru de sprijin al luptei popoarelor din Balcani (1875—1877)*, pe baza unui material de arhivă românesc, bulgar, sârb, muntenegrean, reliefează rolul Bucureștiului după re deschiderea crizei orientale pînă în aprilie 1877; se arată sprijinul acordat luptei contra jugului otoman a popoarelor din Balcani de către statul român și de către populație.

Ana Bene, în *Locul Bucureștilor în cadrul frământărilor politice din România în ajunul celui de-al doilea război mondial*, prezintă succint perioada din preajma celei de-a doua conflagrații mondiale, caracterizată prin grupări și regrupări de forțe în lupta pentru putere, precum și prin manifestații ale maselor populare.

Nicolae Copoiu, în *Tradițiile Comunei din Paris în organizațiile muncitorești bucureștene pînă la crearea P.C.R.*, reliefează ecoul Comunei în organizația din București, menționindu-se că evenimentul a fost prezentat în presa muncitorească.

Ion Iacoș, în *Contribuția clubului muncitorilor din București la afirmarea principiilor de organizare și de luptă a proletariatului din România în anii 1899—1901*, prezintă continuarea mișcării muncitorești și socialiste după 1899 (dezorganizarea temporară).

Gheorghe Comloșan, în *Socialiștii bucureșteni în fruntea luptei pentru făurirea partidului consecvent revoluționar în România (iulie 1919 — ianuarie 1920)*, scoate în evidență activitatea celei mai importante secții a Partidului Socialist din România în lupta pentru crearea P.C.R.

Gheorghe Unc, în *Bucureștiul important centru al luptei pentru crearea Partidului Comunist Român (1918—1921)*, arată că în București s-a desfășurat o amplă acțiune pentru crearea P.C.R.

Nicolae G. Munteanu, în *București — capitală revoluționară a organizațiilor și luptelor muncitorești (1918—1933)*, arată că în ciuda opoziției clasei dominante și a cuceririlor moderate din mișcarea muncitorească, Bucureștiul a devenit cel mai important centru al luptei clasei muncitoare din țara noastră.

Marin C. Stănescu, în comunicarea *Opinia publică bucureșteană față de procesul din Dealul Spirii*, scoate în evidență acțiunile de solidaritate cu cei judecați și sprijinul acordat acestora de personalități de cultură ale vremii.

Gheorghe I. Ioniță, în *Orașul București, centrul pivot al mișcării antifasciste din România*, pe baza unui bogat material documentar ilustrează rolul Bucureștiului în lupta contra fascismului.

Ion Babici, în *București — centru al mișcării de solidaritate internațională a proletariatului român (1921—1939)*, arată că Bucureștiul a fost o prezență activă în cadrul manifestărilor internaționale în perioada interbelică.

Traian Udrea, în *București — centrul pregătirii și înfăptuirii insurecției armatei din august 1944*, evidențiază rolul Capitalei în pregătirea insurecției și influența victoriei din București în întreaga țară; se arată că în formarea B.N.D. și F.U.M. rolul hotărîtor a revenit P.C.R.

Dumitru Tuțu, în *Momente ale insurecției naționale antifasciste oglindite în documente germane ale vremii*, arată că insurecția a fost pregătită extrem de atent, constituind o adevărată surpriză pentru germani; pentru această lucrare a

fost studiat Jurnalul de operațiuni al grupului de armate „Ucraina de sud“ și rapoartele agenților nazisti.

Petru Bunta, George Protopopescu, în *Aspecte din lupta maselor bucureștene pentru instaurarea guvernului revoluționar democratic (mitinguri și demonstrații)*, reliefează rolul major al maselor bucureștene, care, prin mitinguri și demonstrații în favoarea forțelor democratice, au înlăturat guvernele Sănătescu și Rădescu, instaurând guvernul dr. Petru Groza.

Gheorghe Țuțui, în *Dezvoltarea organizației P.C.R. București în anii revoluției democrat-populare*, arată că partidul s-a transformat în partid de masă, fapt ilustrat de creșterea numerică și pregătirea ideologică, precum și prin legătura permanentă a partidului cu masele, antrenarea acestora la viața politică a țării.

Dan Nicolae, în *Clasa muncitoare bucureșteană și evoluția ei în anii construcției socialiste*, arată că datorită rolului economic al Bucureștiului se dezvoltă din punct de vedere cantitativ și calitativ, în anii orînduirii socialiste, clasa muncitoare.

Victoria Roman, în lucrarea *Tipografiile folosite de mișcarea socialistă și muncitorească din București în a doua jumătate a sec. al XIX-lea*, prezintă tipografiile unde au fost publicate primele periodice ale mișcării muncitorești și socialiste.

Mauriciu Kandel, în *Școli și dascăli în București în primele două decenii ale sec. al XX-lea*, evocă dascăli care au predat la școli din Capitală la început de veac.

Gelcu Maksutovici, în *Rolul intelectualității bucureștene în propagarea științei și culturii în anii socializmului*, evidențiază contribuția intelectualității din capitală, privind dezvoltarea științei și culturii naționale.

Alexandru Mihăileanu, în *Urbanistica în concepția P.C.R. — 1921—1924*, arată că urbanistica bucureșteană a fost încă de la crearea partidului în atenția sa, iar după 1944 devine o acțiune practică.

Traian Ștefănescu, în *Dezvoltarea orașului București în anii socializmului*, surprinde principiile și problemele esențiale privind dezvoltarea Capitalei.

Aurelian Motomancea și Dragoș Bugă, în *Evoluția demografică a orașului București de la Unirea Principatelor Române pînă în zilele noastre*, analizează căile de creștere a populației Capitalei după 1859, dar mai ales după primul război mondial.

Ștefan Ionescu, în *Structura socială a populației orașului București în a doua jumătate a sec. al XIX-lea*, pe baza statisticilor din 1863 și 1899 reliefează faptul că la sfîrșitul sec. al XIX-lea ia sfîrșit procesul de maturizare a proletariatului ca urmare a dezvoltării industriei Capitalei.

Aurel D. Petrescu, în *Semnificația recensămîntului din 1878 la București*, face o prezentare din punct de vedere edilitar și social a Capitalei tînarului stat independent român.

Elisabeta Ioniță, în *Activitatea organizației P.C.R. București oglindită în Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România*, arată felul cum este ilustrată în muzeu această activitate bogată.

Publicația mai cuprinde recenzii, note; astfel Constantin Șerban semnează materialul *București, materiale de istorie și muzeografie*, VIII, 1971, *Muzeul de Istorie a Municipiului București*; Eleonora Cofas — *Muzeul de Istorie a Municipiului București 1921—1971*; Maria Cojocărescu — *Medalia și insigna bătute cu prilejul semicentenarului Muzeului de istorie a Municipiului București*. În cronică este prezentată activitatea de cercetare, depistare și conservare a patrimoniului muzeistic.

Lucrarea *București. Materiale de istorie și muzeografie*, nr. IX, 1972, prin varietatea problemelor ce le cuprinde, reprezintă un valoros ajutor pentru specialiști.

EMIL DUMITRESCU

APVLVM. ACTA MVSEI APVLENSIS.
IN MEMORIAM AVRAM IANCU 1872—1972,
vol. X, 1972, 888 p.

Prestigioasa publicație a Muzeului de istorie din Alba Iulia a ajuns la al X-lea volum în anul 1972, păstrînd înfîietatea față de alte două cunoscute reviste privind studiile istorice din Transilvania, ajunse în același an la al IX-lea număr : *Acta Musei Napocensis* și *Sargetia*.

Colegiul de redacție al revistei are în frunte cîțiva cercetători cunoscuți : Gh. Anghel, directorul Muzeului ; Ion Berciu, redactor responsabil, veteranul muzeului apulens, inițiatorul și animatorul revistei ; Alexandru Popa, redactor responsabil, și Ioan Al. Aldea, secretar de redacție.

Ca și în volumele anterioare, revista „Apulum“ întrunește o mulțime de cercetători din toate colțurile țării. Colegiul de redacție a știut, ca totdeauna, să depășească spiritul local de izolare și să facă din revista unui muzeu județean o prestigioasă carte de istorie a românilor.

Prestigiul acestei publicații a depășit de mult granițele țării, ceea ce explică prezența și în acest volum a numelor unor istorici străini, Ch. J. Guyonvarc'h și H. Wilsdorf.

Anul 1972 a coincis cu sărbătorirea centenarului morții lui Avram Iancu, luptător pentru libertate socială și națională. Sumarul propriu-zis al revistei, dedicată, cum reiese și din frontispiciul acesteia, marelui patriot, începe cu evocarea semnată de Eugen Hulea despre *Personalitatea istorică a lui Avram Iancu — Restrospectivă la centenarul morții sale* — (p. XV—XL).

Revista cuprinde două mari părți : *Studii* ; *Comunicări și Note* ; la acestea se adaugă, la sfîrșit, o *Cronică*. Se publică o serie de studii de istorie veche și arheologie, istorie medie, istorie modernă. Un loc însemnat îl dețin epigrafia și numismatica. În paginile volumului se publică și cîteva studii și note de etnografie.

Arheologia comunei primitive este prezentă prin cîteva studii. Sub titlul *Șantierul arheologic Ghirbom (com. Berghin, jud. Alba), (Săpăturile din 1967)*¹, Ioan Al. Aldea prezintă o interesantă așezare preistorică (pp. 3—18) ; cercetările au arătat aici existența mai multor nivele de cultură materială, aparținînd culturilor Criș, Coțofeni, Wietenberg, Latène și epocii prefeudale. Prezentînd *Necropola scitică de la Blaj* (p. 19—64), Valentin Vasilev descrie 7 morminte scitice descoperite întîmplător la Blaj în anii 1968—1969 ; pe baza acestora, autorul face o analiză amănunțită a raporturilor existente între grupul scitic transilvănean și necropolele scitice de la nordul Mării Negre. Eugen Comșa, *Contribuții la riturile funerare din secolele II—I e.n. din sud-estul Olteniei (Mormintele de la Orlea)* (p. 65—78), prezintă rezultatele cercetărilor din 1966—1968 de la „Grindul lui Mușat“ ; autorul atribuie acest ansamblu funerar geto-dacilor, întîlnindu-se și unele influențe celtice (sacrificii umane).

¹ O eroare de tipar s-a strecurat în titlu, unde, în paranteză, apar *Săpăturile din 1962* ; din text rezultă însă că este vorba de anul 1967.

La rubrica *Comunicări și note*, D. Berciu prezintă *Un import roman dintr-o așezare geto-dacă din cimpia Munteniei* (p. 661—667); este vorba de o atașă de bronz descoperită întâmplător în așezarea geto-dacică de la Popești, pe Argeș; piesa, singura de acest fel descoperită pînă acum în cimpia Română, găsește analogii la o serie de vase prevăzute cu astfel de anse de origine italică, descoperite în cetățile dacice de la Costești, Piatra Roșie și Pecica.

Epoca romană în Dacia este prezentă prin înai multe studii și note de arheologie și epigrafie.

Reține atenția în primul rînd studiul semnat de Wanda Wolski și I. Berciu, *Contribuție la problema mormintelor romane cu dispozitiv pentru libațiile funerare* (p. 107—119). Pornind de la descoperirea pe teritoriul Daciei a două morminte prezentînd orificii pentru libații funerare², autorii trec în revistă exemplele cunoscute din Imperiul roman, urmărind a determina difuziunea lor geografică și originea etnică a celor care au manifestat preferință pentru acest tip: sclavi sau liberti, probabil de origine orientală.

O minuțioasă prezentare a rezultatelor campaniei de cercetări arheologice din 1968 face N. Gudea, *Castrul roman de la Bologa* (p. 121—149).

Interesante sînt prezentările lui Vasile Moga, *Detștamentele legiunii a XIII-a Gemina în Dacia* (p. 151—164)³ și C. Bart, *Scurte observații cu privire la urmele medico-sanitare de la Apulum* (p. 721—726).

În cadrul unei mai vechi preocupări de realizare a unui repertoriu al reprezentărilor bacchice din Dacia romană, C. Pop, *Reprezentări din Dacia dedicate lui Liber Pater și acoliților săi* (p. 173—181), ne prezintă 12 noi piese inedite din piatră, teracotă și bronz.

Descoperirile epigrafice au adus în ultimii ani o serie de știri noi privind istoria Daciei romane. Atrag atenția prin ineditul informațiilor studiile semnate de I. Berciu și Cloșca L. Băluță, *Apollo Salutaris la Apulum* (p. 165—171); D. Tudor și Cristian Vlădescu, *Dardanii la Romula-Malva* (p. 183—189); Al. Popa și I. Al. Aldea, *Colonia Aurelia Apulensis Chrysopolis* (p. 209—218). Rectificări sau completări la unele inscripții mai vechi propun N. Gudea, *CIL, III, 7648* (p. 707—711) și D. Protase, *Rectificări la o inscripție din Apulum* (p. 703—704).

Dintre studiile de numismatică rețin atenția contribuția lui Al. Popa, V. Sângiorzan și A. Mureșan, *Monedele republicane romane din colecția Al. Borza* (p. 79—105), ca și studiul lui E. Chirilă și E. Dumitrașcu, *Un tezar monetar la Oradea, secolul XVII* (p. 755—758). O interesantă notă semnează Octavian Iliescu, *Lysimach de aur, găsit la Sarmizegetusa Regia* (p. 655—659). Scurte comunicări despre descoperiri monetare prezintă Eugen Chirilă — N. Gudea, *Descoperiri monetare antice în Banat* (p. 713—716) și E. Chirilă și I. Piso, *Descoperiri monetare antice în Transilvania (X)* (p. 719), continuînd o utilă preocupare de a face cunoscute descoperirile de monede romane.

Cu nota semnată de Sever Dumitrașcu, *O locuință descoperită în stațiunea arheologică „Șuculeu” de la Medieșul Aurit* (p. 669—680), se face trecerea spre epoca prefeudală (secolele II—IV).

Dardu Nicolaescu-Plopșor și W. Wolski, *Necropola feudală de la Ipotești (jud. Olt)* (p. 235—256), prezintă o serie de considerații de ordin arheologic și antropologic asupra unui număr de 15 morminte datînd din secolele XIV—XV. Interesante considerații face Ioan Șerban despre o biserică din sec. XIII care a suferit o serie de transformări succesive ce i-au modificat aspectul (*Considerații în legătură cu biserica reformată din Cetatea de Bătă*, p. 275—289).

Studiul lui L. Ștefănescu, *Dezvoltarea economică și edilitară a orașului București în perioada precapitalistă* (p. 327—344) face trecerea la istoria modernă.

² Cf. idem, *Un nou tip de mormint descoperit la Apulum și problema sarcofagelor cu boltă din Imperiul roman*, în „Apulum”, IX, p. 375—429.

³ Credem că este o exagerare a afirma că oriunde se găsesc ștampile ale legiunii XIII Gemina a fost o vexilație a acesteia; cf. observațiile pe care le-am făcut în „Sargetia”, IX, 1972, p. 47 nota 28.

Un grupaj interesant de articole, semnate de I. Mârza, Gh. Anghel, E. Hulea, I. Olteanu, P. Baciuc, A. Decei, sînt dedicate unor personalități marcante ale revoluției românilor din Transilvania din 1848—1849. Altele sînt dedicate rușii românilor din Transilvania în epoca memorandum-ului sau cea a desăvîrșirii unității naționale.

Ca și volumul VII, 1—2, dedicate semicentenarului Marii Uniri (1918—1968), inaugurînd o frumoasă inițiativă, vol. X al revistei „Apulum” este un pios omagiu *In memoriam Avram Iancu*.

Rubrica *Cronică* este dedicată memoriei cîtorva cărturari de seamă, cercetători pasionați ai epocii romane: Al. Borza, Al. Bărcăcilă, Enea Zefleanu.

Această sumară prezentare scoate în evidență multiplele preocupări ale colectivului muzeului din Alba Iulia de a pune la dispoziția cercetătorilor încă un volum deosebit de valoros, editat în bune condiții grafice¹. O parte însemnată din studii sau note sînt semnate de cercetătorii muzeului. Remarcăm prezența indispensabilă a unor rezumate în limbile de circulație internațională, care vor facilita consultarea publicației de către specialiștii străini.

De o ținută științifică înaltă, vol. X din *Apulum* se înscrie printre cele mai de seamă publicații de specialitate ale anului 1972.

CONSTANTIN C. PETOLESCU

¹ Mai rămîn de realizat unele deziderate. Lipsește astfel o listă a abrevierilor, pe care, este drept, unii autori și-o fac singuri. De asemenea, calitatea fotografiilor nu este cea mai bună. Scrierea pe planșe este deseori neuniformă, cursivă și neîngrijită; desigur aici vina revine în primul rînd autorilor. De asemenea, s-au strecurat și unele greșeli de tipar, din fericire ușor de rectificat de către cititorii avizați. Așteptăm astfel din partea colegiului de redacție o exigență sporită în realizarea tipăririi volumelor următoare.

Publicația Muzeului județean Hunedoara-Deva, „Sargetia“ și-a câștigat prin conținutul său un loc de prestigiu în cadrul revistelor de specialitate din țară și chiar de peste hotare.

Prezentul volum IX, 1972 continuă tradiția numerelor precedente, punind în circuitul științific o serie de materiale inedite.

Revista cuprinde două părți: Studii și articole și rubrica Note și discuții.

Articolele conțin materiale ce prezintă rezultatele unor cercetări pe diferite teme istorice strâns corelate de evenimente petrecute pe cuprinsul județului Hunedoara. Limita restrânsă, locală, este depășită prin modul de tratare a subiectelor, multe dintre ele înscriindu-se în sfera de larg interes pentru istoria întregii țări.

În prima parte se publică studii referitoare la o îndelungată perioadă istorică ce începe cu prima epocă a fierului și se încheie cu dezbaterăa unor interesante probleme de istorie contemporană.

Față de volumele apărute în anii precedenți, în acest număr se face o trecere în revistă a activității de cercetare istorică a muzeului din Municipiul Deva pe o perioadă de 40 ani (1932—1972). Octavian Floca, pasionat cercetător, care a deținut mai bine de treizeci de ani direcțiunea acestei instituții, reliefează cele mai remarcabile realizări ale colectivului muzeului, care, prin investigații arheologice și cercetări arhivistice, au contribuit la îmbogățirea fondului de valori documentare de pe cuprinsul jud. Hunedoara, parte integrantă a tezaurului de mărturie istorice ale patriei noastre.

Seria studiilor pe teme istorice este deschisă de prezentările a două descoperiri arheologice hunedorene aparținând hallstattului și epocii dacice, consemnate în articolele *O nouă descoperire arheologică de la Buituri (Hunedoara)* de Ioan Andrișoiu și *Un grup de vase dacice provenite de la Costești* de Liviu Mărghitan.

Veacurilor II—III e.n. le sint rezervate un număr mai mare de pagini, cu studii legate de problemele economice, militare sau culturale ale Daciei romane. Intensitatea vieții economice în așezarea romană de pe teritoriul orașului Deva este subliniată de Iudita Winkler de la Institutul de Arheologie din Cluj în studiul *Despre două tezaure de monede antice descoperite la Deva*. În *Cohors II Hispanorum la Micia*, Constantin C. Petolescu de la Muzeul de Istorie al R. S. România face câteva aprecieri referitoare la intervalul de timp în care amintita formație militară a lucrat la construirea termelor la Micia.

Numărul apreciabil al operelor de artă antică pe care le-a dat și continuă să le scoată la lumină pământul hunedorean prilejuiește Luciei Țeposu-Marinescu de la Muzeul de istorie al R. S. România, în studiul despre *Statuile feminine drapate din Muzeul județean Hunedoara-Deva*, partea I, să sublinieze valoarea artistică și documentar istorică a pieselor sculpturale de epocă romană. În aceeași problemă se înscrie și studiul lui Constantin Pop de la Institutul de Arheologie din Cluj despre *Cîteva reprezentări figurate romane din județul Hunedoara*.

Vestigiile din Valea Streiului care, împreună cu Țara Hațegului, a fost vatra persistenței românești în vremurile de restriște de la începutul perioadei feudale își găsesc o temeinică comentare de specialitate în articolul *O spadă medievală din Valea Streiului și câteva considerații istorice legate de ea*, de Radu Popa, cercetător la Institutul de Arheologie din București.

Și cu acest studiu se încheie seria materialelor axate pe probleme de arheologie. Urmează un mănunchi de studii în care se prezintă lupta social-politică a maselor hunedorene, contribuția acestora la realizarea dezideratelor de veacuri ale poporului nostru.

Astfel, concluzii privind raporturile dintre țărani iobagi și nobilii stăpînitori de pămînt, mărimea sesiilor iobăgești, obligațiile iobăgești, după răscoala condusă de Horia, Cloșca și Crișan pînă la începutul sec. al XIX-lea, se pot desprinde din textul descripțiilor satelor Ormidea, Meria și Lunca Cernii publicate de Vasile Ionaș din Deva în studiul dedicat acestei chestiuni.

„Sargetia“, IX, 1972, prin articolele *Organizarea judecării și desfășurarea procesului în satele din Munții Apuseni, în timpul revoluției de la 1848*, semnat de Nicolae Wardegger din Deva și *Procesul pentru cununa de pe mormîntul lui Avram Iancu (1900—1902)* al lui Gelu Neamțu din Cluj, aduce un omagiu, cu ocazia comemorării a 100 de ani de la încetarea din viață, eroului național Avram Iancu, figura luminoasă a revoluției române transilvănene de la 1848.

În județul Hunedoara s-a format unul dintre cele mai puternice detașamente de luptă ale proletariatului român. Lupta acestor detașamente împotriva exploatării în anii 1918—1945 este evocată de Ion Frățilă din Deva în *Noi mărturii documentare privitoare la lupta muncitorimii hunedorene, condusă de P.C.R., împotriva regimului burghez-moșieresc*. Ca o completare, Emeric Horovitz din Deva, prezintă *Unele aspecte ale bătăliei pentru ereșterea producției industriale în județul Hunedoara în războiul antihitlerist (23 august 1944 — 9 mai 1945)*.

Dr. Gheorghe I. Ioniță în *Organizații de masă legale, semilegale sau ilegale — create, conduse sau influențate de P.C.R. în anii 1921—1944* prezintă cele 60 de organizații de masă care au constituit pentru P.C.R. izvoare de energii revoluționare și antifasciste, mijloace de întărire a legăturilor sale cu masele.

Una dintre acestea, Frontul Plugarilor, organizație democratică a țăranimii din România creată în județul Hunedoara, în cele două decenii de activitate a demonstrat capacitatea de înțelegere a cerințelor vremii, situîndu-se pe făgașul luptei revoluționar-democratice și progresiste din România. Aceste aspecte sînt surprinse de Maria Crețu și Mircea Valea de la Muzeul județean Hunedoara-Deva în *Congresele Frontului Plugarilor, tribune de afirmare a voinței de luptă a țăranimii din România și de Ilie Avram în Contribuția Frontului Plugarilor la victoria în alegerile generale din noiembrie 1946*.

Clemente Constantin încheie prima parte a revistei prezentînd evoluția fenomenului cultural din județul Hunedoara în *Considerații privind reflectarea vieții cultural-artistice în ziarul „Zorii Noi“ (1944—1949)*.

Cea de a doua parte, Note și discuții, este interesantă prin prezentarea unor mărturii arheologice despre exploatarea aurului în bazinul Văii Jiului (Ion Popo-rogu) sau a unor documente inedite legate de activitatea lui Avram Iancu (Simion Retegan și Iacob Mirza).

Maria Vîrtopeanu atrage atenția asupra registrului breslei argășitorilor din Oraștie păstrat în colecția Muzeului județean Hunedoara-Deva, un prețios izvor documentar pentru dezvoltarea meșteșugurilor din Transilvania, iar activitatea publicistică de la începutul sec. al XX-lea din Transilvania este evidențiată de Nicolae Cordoș în „Țara noastră“ — revista „Astrei“ destinată publicului sătesc.

În încheiere Liviu Mărghitan în *Publicații recent intrate în biblioteca Muzeului Județean Hunedoara-Deva* scoate în evidență un alt aspect al activității personalului științific, atît de amplu comentată de dr. docent Octavian Floca.

Rezumatetele în limbile franceză și germană ce urmează fiecărui articol din revistă fac mai accesibilă studierea volumului și peste hotare.

Calitatea ilustrațiilor, deși nu în toate cazurile, este destul de bună, fotografiile putînd în general să-și îndeplinească rolul de documentație suplimentară dorit de autor.

Este poate regretabil că aparatul critic al lucrărilor nu a fost așezat în partea de jos a paginii. Situaarea lui la sfîrșitul articolelor îngreuiază întrucîtva lectura.

„Sargetia“, volumul IX, atît prin conținutul său cît și prin forma de editare, este un util instrument de lucru pentru cei interesați în studiul istoriei patriei noastre.

MARIETA GHEORGHÎA